

Természeti

értékeink Tápiógyörgyén

Kiadja: Tápiógyörgye Önkormányzata
Tel.: 06-53/383-001; www.tapiogyorgye.hu

Szöveg: Vidra Tamás, előszó: Patkós Réka
Fotó: Csonka Péter, Vidra Tamás, Patkós Gábor

Nyomda: Print 2000 Nyomda Kft., Kecskemét
A kiadvány a Patkós Stúdió gondozásában jelent meg
2009-ben, környezetbarát papíron.
www.patkosstudio.hu

A kiadvány a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség támogatásával,
a „Kalandok a pusztában” című pályázat keretében készült el.
Közreműködő szervezet: Pro Regio Nonprofit Közhasznú Kft.

Kedves Vendégünk!

Köszöntjük Önt Tápiógyörgyén, a vizek és a rétek birodalmában!

A végtelen pusztaság nyugalma és a nádasok zsongó élete nemcsak az itt lakóknak jelent békét és kikapcsolódást, de mindenkinek, aki ráérez e vidék különleges hangulatára. A természetet járva közelebből is megismerkedhet az itt élő növényekkel és állatokkal, ebből a gyönyörű fotókkal teli „kalendáriumból” pedig többet is megtudhat róluk. Vajon miért különleges a kisleányok aszat? Hogyan lehetséges, hogy újra szalakóták élnek a györgyei pusztán? Mit jelent a gulyahajtás? Mindezekre választ kap, ha végigolvassa füzetünket. Sőt ha el is látogat egy-egy helyszínre, garantáljuk, hogy a természet varázsa felejthetetlen élményekkel ajándékozza meg. Békés pihenést, kellemes kikapcsolódást kívánunk!

R

Rendhagyó virágkalendárium – a rét virágai közelről

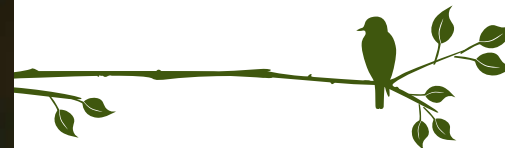
A közmondást mindenki ismeri: aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet. Ha végigsétálunk Tápiógyörgye ezernyi virágtól pompázó főtucáján, rácsodálkozhatunk a kerti növények szinte utolérhetetlen szépségére. És mi a helyzet a „vadvirágokkal”? Legyünk őszinték, embertársaink többségének erről a szóról jó esetben a gyom, kóró, dudva kifejezések jutnak az eszébe, rosszabb esetben korunk népbetegsége, az allergia. Pedig a hazai flóra őshonos, vadon előforduló tagjai legalább olyan látványosak (vagy még látványosabbak), mint nemesített rokonaik. Igazi énjüket azonban csak közelről mutatják meg, le kell hozzájuk hajolnunk, hogy észrevegyük valódi szépségüket. Ebben próbál segítséget nyújtani a következő „virágcsokor”, mely e falu széli kis rét virágait mutatja be „békaperspektívából”.

Kíszéskű aszat
a rét egyetlen védett növényfaja, mely csupán a Kárpát-medencében fordul elő az egész világon.

Szarvaskerep
pillangósvirágú növény, mely májustól szeptemberig virágzik, kaszálás után újrahajt.

Ligeti zsálya
tavasztól őszi derekig láthatjuk lila virágait, levelét régen gyógynövényként gyűjtötték.

Vadmurok
a kerti petrezselyem őse, karógyökerét kihúzza, hamisítatlan „zöltséglevesillatot” érezhetünk.

Osztrák zsálya
egyetlen fehér virágú zsályánk, mely nyárelőn virágzik, kerekded, vastag leveleket növeszt.

Réti útifű
májustól augusztusig virágzik, tojásdad levelei jól tűrik az állatok, vagy éppen a mezőgazdasági gépek taposását.

Tövise iglice
szúrós szára miatt nem szeretik a gazdák, hiszen a szénába keveredve könnyen felsérti a háziállatok száját, környékünkön macskatövisnek is hívják.

I. – Szelei úti pihenő

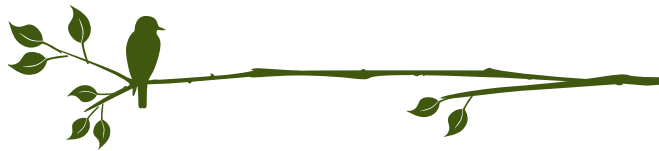

Réti here
értékes takarmánynövény, melynek elszaporodását régen „bodorkajárásnak” hívták a gazdák.

Közönséges gyújtóványfű
kedves kis tátikaféle, melynek sárga színű virágait a nyár közepétől figyelhetjük meg.

Pasztinák
ernyővirágzatú növény, mely megjelenésében a kaporhoz hasonlít, a nyár második felétől virágzik.

Sokvirágú habszegfű
a kaszálás után megújuló rét egyik leglátványosabb növényfaja, virágai az est beköszöntével nyílnak ki teljesen.

Aranka
csavarodó hajtású, zöld színtest nélküli növény, mely élősködő életmódot folytatva más növényfajokba mélyeszi szívógyökereit.

Réti imola
a nyári időszak egyik legszebb, fészekvirágzatú növénye.

Katángkóró
egyik leggyakoribb vadvirágunk, melynek gyöktörzséből régen pótkávéét készítették (tudományos neve: Cichorium).

Báránparéj
a rét mélyebben fekvő, szikes részeinek sőtűró növénye, mely a nyári esők hatására megnyurgul.

Nappali lepkék – a rétek repülő ékkövei

A rovarok talán egyetlen csoportja a nappali lepkéké, mellyel szemben az egyszerű halandó nem viseltet rossz érzésekkel. Sőt! A rét felett ide-oda cikázó, vagy a virágokon nyugodtan szívogató színes lepkeszárnyak mindenkit lenyűgöznek. (Nyilván a nem túl bizalomgerjesztő lepkehernyókról már nem mindenki vélekedik így!) Kevesen tudják, hogy hazánkban mintegy 3000 lepkefaj él, ezek közül azonban alig 200 faj folytat nappali életmódot, többségük tehát éjszakai állat. Utóbbiakat legfeljebb az utcai lámpák körül repkedve, vagy a megvilágított házfalakon üldögélve figyelhetjük meg éjnek idején. Más a helyzet a nappali lepkékkel, melyek szinte kivétel nélkül a napsütéses déli órákban aktívak, viszont ha jön egy kis borulás, akkor azonnal elrejtőznek a növények között. Egy azonban biztos, ahol nektárforrás gyanánt virágtenger borítja a rétet, ott előbb vagy utóbb nagy számban fognak megjelenni színes szárnyú barátaink.

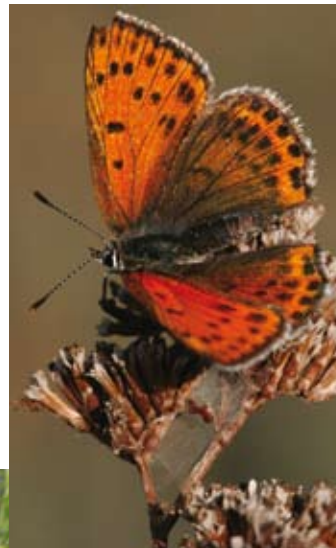

Nagy gyöngyházlepke
a nyár második felében kerülhet szem elé ez a közel 4 cm fesztávolságú gyönyörű tarkalepke.

Bogáncslepke
igazi vándorlepke, hiszen a Földközi-tengert kísérő telelőhelyeiről tavasszal nagy tömegben vonul északi irányba, hazánkban akár három nemzedéke is kifejlődhet.

Kis busalepke
a nagy fejű busalepkék legkisebb, egyben leggyakoribb hazai faja, gyors röpte szabad szemmel szinte követhetetlen.

Kis tűzlepke
kis termete ellenére lángvörös szárnyai feltűnővé teszik ezt a szép boglárkalepkét.

Ezüstkék boglárka
fémesen csillogó szárnyairól könnyen felismerhető ez a nyár végén repülő boglárkalepke.

Erdei busalepke
egyik legnagyobb termetű busalepkénk, mely nevével ellentétben az erdőtől távolabb, bokrosokkal tarkított réteken is jól érzi magát.

Nappali pávaszem
mind a négy szárnyán szemhez hasonló foltot visel, mellyel a rátámadó ragadozókat igyekszik elijeszteni.

Közönséges szénalepke
a szemeslepkék családjának jellegzetes képviselője, melynek hernyója kizárólag fűféléket fogyaszt.

Barna tűzlepke
a többi tűzlepkéhez hasonlóan hernyója vadsószákon él, későn repülő egyedeivel még októberben is találkozhatunk.

Kis nádas – gazdag madárvilág

A téglagyár mellett működő horgásztavak nemcsak a halfogás szerelmeseinek jelentenek kikapcsolódási lehetőséget, hanem a madárbarátok is eltölthetnek itt egy-két izgalmas órát. A nádas szélén álló madármegfigyelő toronyból kis szerencsével akár igazi madárritkaságokat is megfigyelhetünk. Hiába a zajos téglagyár, a közeli szántókon dolgozó traktorok vagy a parton tébláboló horgászok, a madarak a nádas mélyén rejtőzve nyugodtan élik mindennapjaikat. Persze az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy az elmúlt évtizedek emberi beavatkozásai eredményeként a természetes vizes élőhelyek gyakorlatilag eltűntek a tápiógyörgyei határból, így a vízimadarak jobb híján az itteni mesterséges tavakat foglalták el. Igazi kuriózum, hogy egy ilyen faluszéli kis élőhelyen szinte az összes, nádasokra jellemző madárfaj megfigyelhető.

Tőkés réce
Magyarország leggyakoribb récefaja, mely itt is gyakran megfigyelhető.

Bölmöbika
rejtőzködő életmódja miatt jelenlétére csak bűgő hangja alapján következtethetünk, enyhe teleken áttelel.

Vörös gém
fokozottan védett ritkaság, ezért is öröndetes, hogy évek óta költ az itteni nádasokban.

Nádirigó
a nádasok igazi hangadója, „kara-kara-ki-ki” hangja szinte elválaszthatatlan a tavak nyári hangulatától.

Barna rétihéja
magyarországi ragadozómadarak közül egyetlenként a nádas rejtekében építi vízinvényekből álló fészket.

Szárcsa
vizes élőhelyeink talán legjellegzetesebb madara, mely tavasztól őszig látható (vagy „kityegő” hangja hallható) a tavak nyugalmasabb részein.

Törpegém
a legkisebb hazai gémféle, mely gyakran látható, amint komótos szárnycsapásokkal átrepül a horgásztó egyik nádoltájából a másikba.

Foltos nádiposzáta
leggyakoribb nádi énekesünk, melyet barna tollazata miatt nehéz megpillantani a sűrű nádasban, hangja alapján azonban könnyen beazonosítható.

Nádasok nyüzsgő éjszakai élete

Élnek olyan madárfajok Magyarországon, amelyek a költési időszakban legfeljebb táplálkozás céljából keresik fel a vizes élőhelyeket, azonban később, a fiatalok kirepülése után tömegesen éjszakáznak a nádasokban. Ha július végén egy szélcsendes kora este felmászunk a tápiógyörgyei horgásztavak szélén álló madármegfigyelő toronyba, hihetetlen élményben lehet részünk. A nádas valósággal zsziseg a nádszálakon kapaszkodó több tízezernyi (!) seregélytől (kertbarátoknak garantált infarktus), míg a víz felett füsti- és partifecskek százas, olykor ezres csapatai vadásznak, mielőtt ők is behúznak a sűrű nádasba éjszakázni. A madarak olyan tömegben vannak jelen, hogy a nádas környékén sokszor „guanóillat” terjeng. A vízzel körbevett nádfoltokban a madarak biztonságban érzik magukat, a népes madárcsapatokban pedig mindig van pár éber madár, amely időben jelzi a ragadozók közeledtét (több szem többet lát!).

Seregély

„Seregélyfelhő” a nádas felett

Partifecske

Füstifecske

II. – Horgásztó

Seregély (*Sturnus vulgaris*)

A nemszeretem madarak is lehetnek szépek! A seregélyről készült közeli felvételen megfigyelhető tollazatának különleges, fémes csillogása.

Fotó: Csonka Péter

Kalandok a pusztában túra útvonala

Szelei úti
pihenő

Tápiógyörgye

Horgásztavak

Gulya-gyep

Az itteni állomás a védett és a fokozottan védett madárfajok költése miatt március 1. és június 1. között nem látogatható!

Pokoltanya

Jelmagyarázat

- Helyszínek
- A túra útvonala

Gulyahajtás

Nagykátáról Tápiógyörgyre – újjáéled egy régi hagyomány

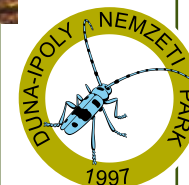
Alig száz éve Tápiógyörgye messze földön híres volt állattartásáról, hiszen a környék legelőin hatalmas gulyákat legeltetett a helyi gazdák összefogásából alakult legeltetési társulat. Sajnos ez már a múlté, napjainkban jó, ha félszáz tehenet tartanak a faluban. És mi lett a legelőkkel? A legeltetés megszűnésével a háziállatok rágását, tiprását, trágyázását igénylő pusztai élővilág lassan elszegényedett. Ezzel a szomorú képpel kellett szembesülnie a kutatóknak, amikor 1998-ban megalakult a Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet, melynek a györgyei Gulya-gyep is részévé vált. Végül elhangzott a döntő mondat: „Mese nincs, ide legelő állat kell!” A természetvédelmi vagyonkezelést végző Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság a mintegy 20 kilométerre elhelyezkedő Nagykáta határában létrehozott egy magyar szürkemarha-gulyát. Immár hosszú évek óta a gulyások ezt az állatállományt hajtják át lábom Tápiógyörgyre, így elevenítve fel a méltán híres tápiógyörgyei állattartás emlékeit, egyben megoldást kínálva egy természeti értékekben gazdag gyepterület kezelésére.

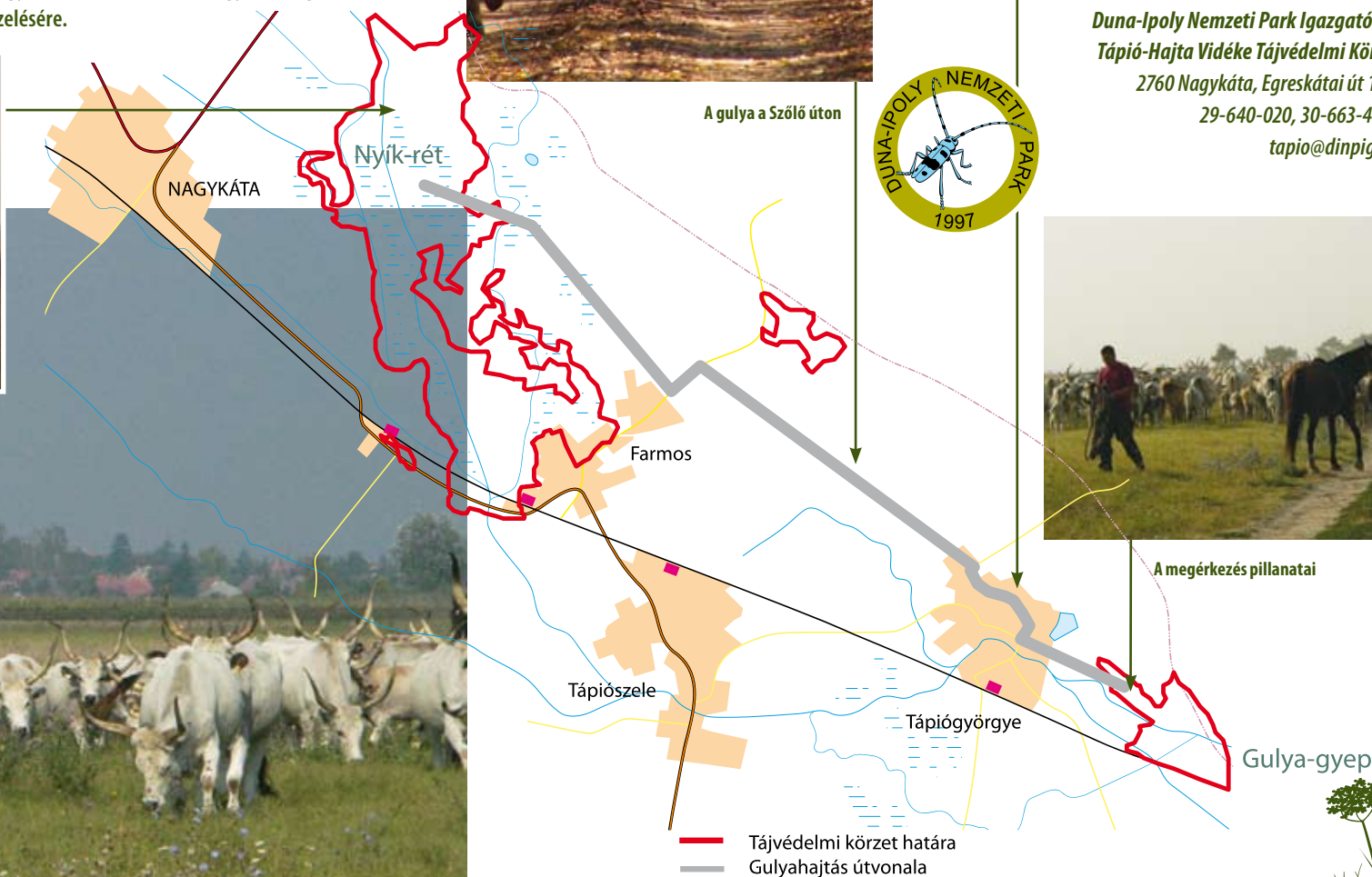
A gulyahajtás legizgalmasabb, belterületi része

A gulyahajtás időpontja a fűtermés függvényében évről évre változik, döntően a július végétől szeptember végéig terjedő időszakban esedékes. A pontos időpontról az alábbi címeken érdeklődhetnek:

**Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet**
2760 Nagykáta, Egreskátai út 11/A
29-640-020, 30-663-4650
tapiro@dinpig.hu

Érkeznek a gulyások

— Tájvédelmi körzet határa
— Gulyahajtás útvonala

A megérkezés pillanatai

III. – Gulya-gyep

Visszatérnek a puszta madarai? – segítenek a természetvédők

A magyar puszta talán két legjellegzetesebb madara a szalakóta és a kékvércse. Mindkét faj a rövid fűvű, rovarokban gazdag, fákkal elszórtan telehintett legelőket kedveli. Sajnos az ilyen jellegű élőhelyek az elmúlt évszázadban országsszerte megfogyatkoztak. A legelő állattartás visszaszorulásával a gyepeket elborítják a gyomok, amelyek között a szalakóták és kékvércsék csak nehezen tudják zsákmányul ejteni a különböző rovarokat, amelyek mennyisége az állatok által elhullajtott trágya hiányában egyébként is lecsökkent. A legelőket kísérő öreg, odvas fákat sorra kivágták, így a nagyméretű harkályodúkban fészkelő szalakóták egyszerűen „lakás” nélkül maradtak. A kékvércsék sorsát pedig meglepő módon a vetési varjak és a szarkák kíméletlen üldözése pecsételte meg, hiszen kedvenc madaraink e két madárfaj elfoglalt fészkeiben nevelik fel fiókáikat. A képlet egyszerű: ha nincs varjú, akkor nincs kékvércse se. A 90-es évek végére a szalakóták és a kékvércsék eltűntek a Gulya-gyepről, valamit tenni kellett!

A szalakóta tipikus vártamadár, hiszen egy-egy magas helyen üldögélve les zsákmányára, figyelni környezetét.

Váratlan vendég a szalakótaládában a vörösvércse.

A szalakóták számára nagyméretű mesterséges odúkat helyeztek ki a legelő fáira, amelyeket a madarak gyorsan elfoglaltak.

III. – Gulya-gyep

A lakott szalakótaládában nagy a zsúfoltság, itt éppen háromhetes fiókák láthatók.

A kékvércsék számára zárt, tetővel ellátott költőládákat szereltek fel a fákra (egy más mellé akár többet is), így imitálva a telepesen fészkelő vetési varjak fészkeit.

A hím kékvércse az egyik legszebb tollazatú hazai ragadozómadár.

Nyugati-Mátra

Galyatető, 964 m

Központi-Mátra

Kékes-tető, 1014 m

Keleti-Mátra

Alföldi „szavanna”

A Gulya-gyepről szép, tiszta időben karnyújtásnyira látszanak a mintegy 90 km-re emelkedő Mátra-hegység bércei. A melegtől vibráló levegőben szinte összemosódnak a messziről kéklő hegyek az előtérben legelő szürkemarhák alakjaival. Az élénk tárló, már-már afrikai tájképet csak a gémeskutak, magányos fák, csenevész fasorok látványa töri meg. Legyen akár a legtikkasztóbb nyári hőség, vagy akár a leghidegebb téli zimankó, a nyitott szemmel járók mindig felfedezhetnek valami érdekeset a pusztában. Igaz ez akkor is, ha tudjuk, hogy a leglátványosabbak a tavaszi hónapok, amikor a Tápió áradásai valóságos vízi paradicsommá változtatják a tájat. Gémek, récék, cankók százas, olykor ezres csapatai keresik fel a bőséges lakomát biztosító tocsogókat, melyek megfigyelése minden természetbarát szívét megdobogtatja.

Miről az öreg falak mesélnek – élet a romok között

Pokoltanya egykor virágzó uradalmi központjából már csak néhány romos épület maradt fenn napjainkig. Ezek közül méreteivel is kiemelkedik az egykori víztorony, melynek falai között rejtelmes élőlények sokasága telepedett meg az évek során. A félhomályba burkolózó csendes zugok, a nyári kánikulában is hűvös szegletek, az emberi jelenlét folyamatos hiánya vonzó élőhelyé teszi az állatok számára ezeket az elhagyott épületeket. Sajátos életközösség alakult itt ki, melynek tagjai sokszor félelemmel töltik el az idetévedőt, pedig egytől egyig ártalmatlan, sőt nemegyszer hasznos fajokról van szó. Nem ellenségei, hanem inkább csendes (néha inkább hangos) társai az embernek, és fontos szerepet töltenek be mindennapi életünkben a rágcsálók, vagy éppen a kártékony rovarok folyamatos pusztításával.

Macsskabagoly
elsősorban öreg fák odvaiban fészkel, ezért is meglepő, hogy Pokoltanyán egy idős épület teteje alatt vert tanyát nemrég egy pár.

Szürke légykapó
repülő rovarokkal táplálkozik, melyeket akrobatikus, szemmel alig követhető mozdulatokkal kap el.

Gyöngybagoly
fokozottan védett bagolyfajunk, mely évek óta fészkel a torony alatti egyik párkányon, egyszerre akár 6-8 fiókát is felnevelnek az öreg madarak.

Barázdabillegető
az egyik legkorábban, már február végén megérkező vándormadarunk, mely előszeretettel táplálkozik a legelő állatok körül.

Házi rozsdafarkú
megtelepedéséhez elég egy kis rés az épületek faszerkezetében, a hímek a tetőkön énekelve hívják fel a figyelmet felségterületükre.

Nyest
az öreg épületek csúcsragadozója, mely a többi ragadozóhoz hasonlóan kitűnik intelligenciájával, alkalmazkodó-képességével.

Keleti süni
nyári estéken előbb vagy utóbb felbukkan ez a kedves kis rovarévo állat, amint a fal tövében szaladva igyekszik elmenekülni előlünk.

IV. – Pokoltanya

Pokoltanya újjáéled – öt kontinens egzotikus állatai

A sok évtizedes elhanyagoltság után néhány éve újra pezseg az élet Pokoltanyán. Megindult az épületek felújítása, sőt új istállók is épültek, jelezve, hogy az itt lakók hosszú távon is állattartással kívánnak foglalkozni. A máshol megszokott háziállatok – lovak, szarvasmarhák, baromfiak – ellátására szolgáló gazdasági épületeken kívül azonban itt számos, már-már állatkerti hangulatot árasztó kifutó is létesült, melyekben egzotikus, messzi földről származó állatfajokat tekinthetnek meg a vendégek.

A példásan tartott, láthatólag jókedvű állatok köré szervezett programok – szakvezetés, állatsimogatás, látványtetés – akár egy osztálykirándulás igényeit is kielégítik. Nem is beszélve az épületek mögött kialakított lovaspályáról, melyen kezdők és haladók részére is tartanak színvonalas lovasoktatást.

Európa

Görög teknős

a Földközi-tenger keleti medencéjének teknősfaja, mely igazi szárazföldi teknősként, ha teheti, messzire elkerüli a vizeket.

Afrikai strucc

Földünk legnagyobb termetű madara, mely repülni ugyan nem tud, futni azonban annál gyorsabban, sebessége akár az 50 km/órát is elérheti.

Afrika

A programokra előzetes bejelentkezés szükséges.

Érdeklődését várják

a 06-20/299-74-11, a 06-20/299-74-22

és a 06-20/299-74-40-es

telefonszámokon, vagy a

pokoltanya@citromail.hu e-mail

címen. Bővebb információkat

a <http://pokoltanya.mindenkilapja.hu>

honlapról szerezhet.

IV. – Pokoltanya

Emu

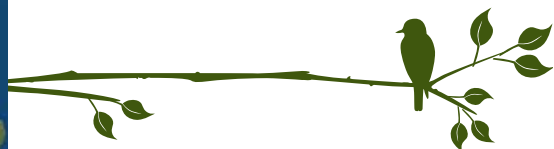
a strucc ausztrál rokona, melynek igen meglepő, tamtam-dobhoz hasonló hangja van, növényi eredetű táplálékát rovarokkal, sőt kisebb gerincesekkel is kiegészíti.

Ékszerteknősök

Észak-Amerika édesvizeinek teknősei, melyek közül Európában a vörös fülű ékszerteknős terjedt el, leginkább a terraristák közvetítésével.

Mosómedve
Észak-Amerika jellegzetes ragadozója, amely valójában mindenevő, a gilisztától a halakon át a gyümölcsökig mindent elfogyaszt.

Tengeri malac
Dél-Amerika legelterjedtebb rágcsálói, melyek a trópusi erdőtől a magas hegyi rétekig mindenhol előfordulnak.

Aligátorteknős
Észak-Amerika keleti részén őshonos, akár fél-méteresre is megnövő, agresszív teknős, amelynek étlapján gyakran szerepelnek más teknősfajok is.

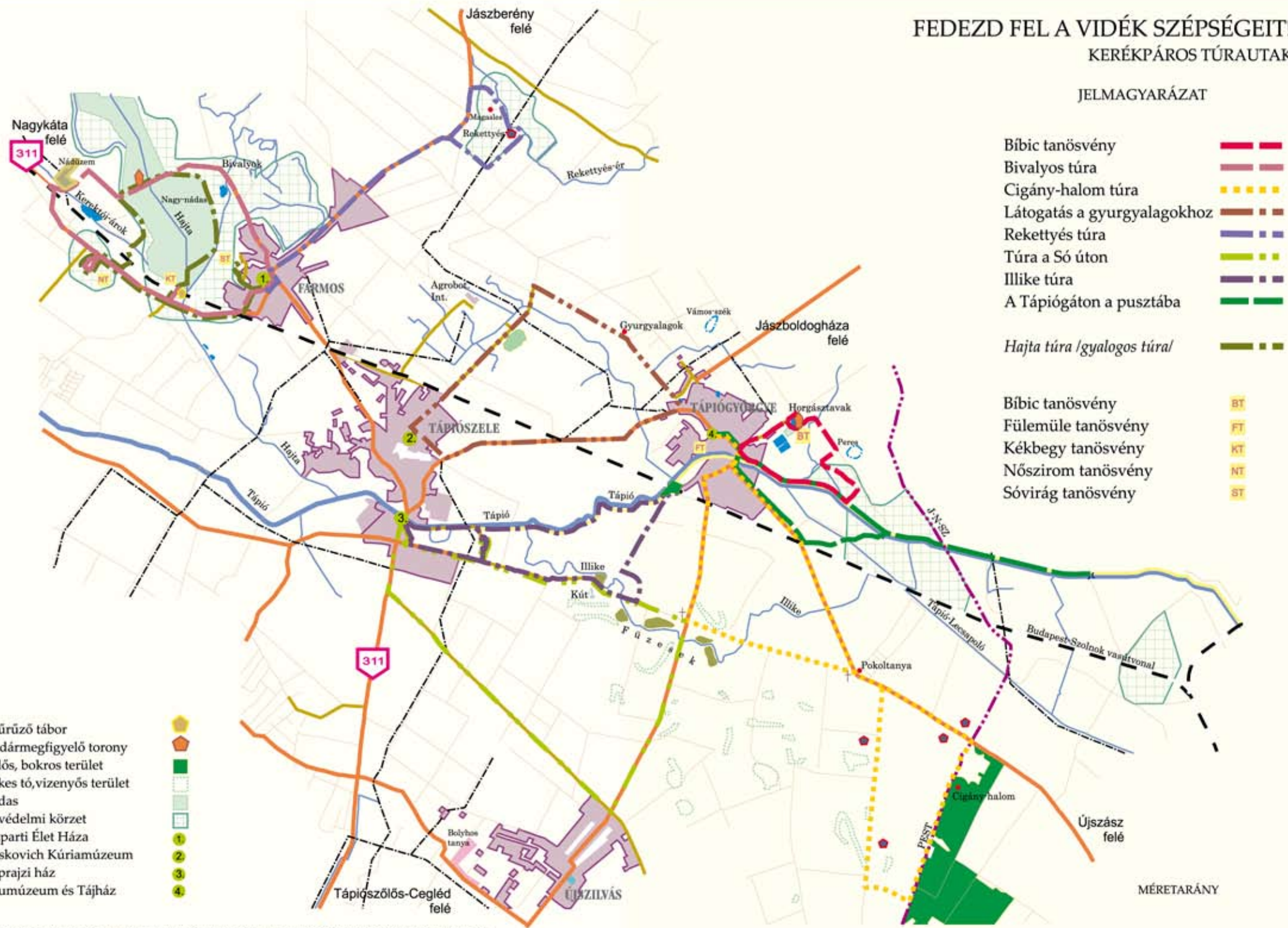
Benett-kenguru
Ausztrália füves élőhelyeinek erszényes állatai, melyek ugyanazt a szerepet töltik be, mint Afrikában a növényevő patások (pl. antilopok).

FEDEZD FEL A VIDÉK SZÉPSÉGEIT! KERÉKPÁROS TÚRAUTAK

JELMAGYARÁZAT

- Bíbic tanösvény — — —
 - Bivalyos túra — — —
 - Cigány-halom túra • • •
 - Látogatás a gyurgyalagokhoz — — —
 - RekettYES túra — — —
 - Túra a Só úton — — —
 - Illike túra — — —
 - A Tápiózáton a pusztába — — —
 - Hajta túra /gyalogos túra/* — — —
-
- Bíbic tanösvény BT
 - Fülemüle tanösvény FT
 - Kékbegy tanösvény KT
 - Nőszírom tanösvény NT
 - Sóvirág tanösvény ST

- Gyűrűző tábor ●
- Madármegfigyelő torony ◡
- Erdős, bokros terület ■
- Szikes tó, vizenyős terület ■
- Nádas □
- Tájvédelmi körzet □
- Vízparti Élet Háza ①
- Blaskovich Kúriamúzeum ②
- Néprajzi ház ③
- Falumúzeum és Tájház ④

MÉRETARÁNY

Bâbic (*Vanellus vanellus*)